

Intervju | Sofija Lazić Pedersen

Intervju med Sofia Östling, medgrundare av Sveriges Kvinnliga Organister

– Sofia, du har varit med och grundat Sveriges Kvinnliga Organister. Vad är ert syfte?

Det finns flera syften, som vilar på tre ben. Vi vill inspirera, synliggöra och förändra. Det vill vi göra genom att: stödja alla kvinnliga organister, synliggöra orgelarrangemang med och av kvinnor, rekrytera och inspirera kvinnor i alla åldrar, studera orgel och främja en jämställd orgelkultur. Vi bildades på internationella kvinnodagen, 8 mars 2024.

– Var finns ni?

SKO finns på hemsidan sverigeskvinnligaorganister.se och på Facebook. Där finns våra rapporter, uppdateringar med tips om kommande orgelevenemang och mer information om medlemskap. Våra medlemmar finns över hela landet.

– Ni har släppt tre rapporter hittills. Den första handlade om tillsättningen av domkyrkoorganister, "Han är domkyrkoorganist. Hon är det inte." Vad visade den?

Den visade att till skillnad från bland andra kyrkligt anställda, som präster och biskopar, har det inte hänt så mycket med jämställdheten vid tillsättningar av domkyrkoorganister. Efter tillsättningen av Elfrida Andrée 1867 skulle det dröja mer än 100 år innan nästa kvinna valdes, samtidigt som ett femtiotal män valdes. Det beror inte på att det är ont om kvinnliga organister, under åren 1990-2020 var andelen kvinnor som examinerats högre än andelen manliga. Ändå väljs de inte till de högsta tjänsterna. Vi visar med statistik hur det faktiskt ser ut, för bara det som redovisas kan åtgärdas. Kyrkomusikerkåren domineras numerärt av kvinnor men de högsta och mest prestigefyllda posterna innehas i oproportionerligt hög grad av män. En sorglig slutsats är att kvinnors kompetens i några generationer redan slösats bort, ett misstag som vi inte anser bör göras om. Om inte kyrkan står upp för jämställdheten också bland organister, vem ska då göra det?

– Det var en rapport som fick stor uppmärksamhet?

Ja, vi fick många reaktioner. Kvinnorna bekräftar att de inte väljs och inte heller blir uppmuntrade att söka högre tjänster. Det är i stor utsträckning kvinnor som har barnkörer och ger lektioner i piano och orgel, medan männen får spela orgel och dirigera.

– Den andra rapporten, "Kvinnan tige i församlingen?" gick systematiskt igenom orgelsolister och orgelkompositörer i runt 15 församlingar i Stockholms innerstad hösten 2024. Vad fann ni där?

Här hade vi utmaningar att få fram underlag på statistiken, fast vi försökte gå den formella vägen och begära ut programmen från kyrkoherdarna. I några fall fick vi söka efter information på till exempel Facebook. Totalt analyserade vi omkring 100 orgelmusikevenemang i 15 församlingar i Stockholm.

Vad gällde andelen orgelsolister så gick det tio män på en kvinna. Det är tydligt att anställda manliga organister som spelar i stora kyrkor bjuder in varandra att spela konserter i varandras kyrkor. Vad gällde kompositörerna så framfördes de manliga kompositörernas verk 10 gånger fler än kvinnliga. Eftersom det är fler manliga solister så är det i allmänhet de som spelar kvinnliga kompositörer när det väl görs, men bara var femte man spelar verk av kvinnor. Det var dessutom bara män som framför orgelimprovisationer.

Vi funderade då på hur det ser ut på utbildningarna, får studenterna lära sig att spela verk av kvinnliga kompositörer? Bara i Piteå ställs det krav på att studenterna ska studera in minst två verk av kvinnliga kompositörer. I övrigt verkar det vara beroende på undervisande lärare, eller rent av studenterna själva att se till att spela kvinnliga kompositörer.

Det finns en kanon av orgelverk som utgår från män. Vi i SKO är gärna med och bidrar till en genrebreddning som inkluderar kvinnliga solister och kompositörer, det sistnämnda genom att i rapporten tipsa om flera källor till orgelkompositioner skrivna av kvinnor. Men vi kan inte göra det själva. Kyrkomusikerutbildningen och Svenska kyrkans församlingar som anställer organister behöver också synliggöra och vilja förändra. För församlingarna är det också en kostnadsfråga att ha råd att komplettera notbibliotek.

– Fick ni någon respons på denna rapport?

Nej. Det blev alldeles tyst och det känns lite skrämmande.

Jag tänkte på hur det själv var när jag studerade. Jag kommer aldrig få lika mycket tid att studera in nya verk som jag hade under studietiden. Just därför är det så viktigt. För det är

också frågan om tillgänglighet. Det är så mycket svårare att hitta verk av kvinnliga kompositörer. De är färre på förlagen, det finns färre inspelningar. Det finns så många verk som framförs en gång men inte mer. Hur kan jag själv som organist i en församling bidra? Hur kan vi hitta balansen mellan de stora verken, skrivna av män, som efterfrågas och introduktionen av annat, som kvinnor skriver?

– Den tredje rapporten var en valkompass med fokus på jämställdhet och kyrkomusik inför kyrkovalet 2025. Vad tänkte ni om svaren från nomineringsgrupperna?

Alla nomineringsgrupper utom två svarade (*Himmel och Jord* och *De Gröna i Svenska kyrkan*). Graden av medvetenhet om frågeställningarna är olika, liksom deras tankar om möjliga lösningar. Utifrån nuvarande förutsättningar måste församlingarna jobba med tillsättningar av kvinnliga organister och uppmuntran och stöd att få resurser till att spela verk av kvinnliga kompositörer, medan nationell nivå kan föra samtal med de kyrkomusikaliska utbildningarna om att gå från policies till handling vad gäller jämställdhetsarbetet under studenternas studietid.

– Vad har ni för utmaningar nu?

Som i allt nytt arbete, finns det en energi i uppstarten. Nu gäller det att hitta uthållighet och hitta resurser, hittills har allt gjorts ideellt.

– Tack, Sofia, för att du tog dig tid att presentera SKO och era rapporter. Från en nystart till en annan nystart önskar vi er fortsatt varmt lycka till!

Intervju av Sofija Lazić Pedersen, 24 september 2025